

‘Vertrouwen in de stad’

Inleiding

Er is een nieuwe maatschappelijke beweging gaande. Burgers en (sociale) ondernemers starten initiatieven en activiteiten die op een positieve manier vorm geven aan hun omgeving. Hiermee creëren ze maatschappelijke meerwaarde voor hun buurt door bijvoorbeeld culturele activiteiten te organiseren, bewoners te laten participeren of de kwaliteit en het imago van hun winkelstraat te verbeteren.

De ontwikkeling dat burgers en ondernemers zelf hun buurt willen verbeteren loopt parallel met de economische crisis en de daarbij gepaard gaande bezuinigingen. De overheid is hierdoor gedwongen om zich terug te trekken en taken terug te geven aan de samenleving. Hiermee creëert de overheid meer ruimte voor het maatschappelijk initiatief.

Het blijkt in de praktijk echter nog niet eenvoudig om als overheid ruimte te geven aan maatschappelijke initiatieven. Hoe kunnen we het verantwoordelijk organiseren en legitimeren zodat verantwoordelijkheden, bevoegdheden en publieke middelen meer bij burgers komen te liggen? Gaandeweg zullen we hier antwoorden op moeten vinden. De proeftuin “Vertrouwen in de stad” zal hier een bijdrage aan leveren.

Daarnaast hebben we uit onze ervaringen met burgerinitiatieven en –participatie geleerd dat oplossingen voor problemen van buurten beter werken als bewoners het ook als hun ‘eigen’ probleem én hun ‘eigen’ oplossingen ervaren. Dit besef vraagt een andere houding van de gemeente. Het is immers aan de bewoners, de maatschappelijke instellingen en het bedrijfsleven) om zich actief op te stellen. De gemeente kan de ander uitnodigen of aanmoedigen om deze positie verder vorm te geven.

Het College heeft met de wijkaanpak, samen met de stadsdelen, corporaties, ondernemers, welzijnswerk, bewoners en andere partners de afgelopen jaren diverse stappen gezet in deze nieuwe vormen van participatie en eigenaarschap. Er is een groot potentieel aan nieuwe actieve burgers opgestaan die meer kunnen en willen betekenen voor hun buurt en hun burens. Daarnaast zijn innovatieve vernieuwende samenwerkingsprojecten met andere maatschappelijke partners ontwikkeld die meerwaarde voor de buurt opleveren, maar die zich nog niet voldoende kunnen verduurzamen.

Nu neemt het College een volgende stap in dit proces. Zij wil met twee werkwijzen bewoners ruimte geven om vanuit hun eigen kracht initiatieven op te zetten en te versterken: bewonersgestuurde wijkontwikkelingen en wijkondernemingen. Door deze werkwijzen te faciliteren en aan te jagen wil het College samen met haar partners van de Wijkaanpak onderzoeken wat er voor nodig is om bewoners en bedrijven de ruimte te geven om hun initiatieven optimaal te kunnen ontplooiën en waar wenselijk deze ruimte ook daadwerkelijk creëren.

Het College wil de Wijkaanpak doorontwikkelen in een aanpak om bewonersgestuurde wijkontwikkeling en wijkondernemingen optimaal ruimte te bieden en te faciliteren. Het College presenteert dit als een innovatieve opmaat naar een participatieve aanpak binnen de hervorming stedelijke vernieuwing. De aanpak staat beschreven in dit voorstel: Vertrouwen in de Stad. Allereerst wordt er ingegaan op de opbrengsten en lessen van de Amsterdamse Wijkaanpak. Daarna wordt er ingegaan op de Londense situatie. Daar is een groot aantal zeer succesvolle wijkondernemingen actief. Een Amsterdamse delegatie van sleutelfiguren uit de centrale stad, stadsdelen, corporaties, het bedrijfsleven, onderzoek en fondsen heeft deze tijdens een studiereis in februari 2012 bestudeerd. Zij vormen een belangrijke inspiratiebron voor Vertrouwen in de Stad. Vervolgens wordt er een beeld geschetst van de huidige opgave en de stand van zaken: welke wijkondernemingen en bewonersgestuurde wijkontwikkelingen zijn er al of zijn in wording? Het voorstel eindigt met een doorkijk naar de collectieve doelen die we willen bereiken en wat we gezamenlijk met diverse partijen in de stad de komende jaren gaan doen.

Hoofdstuk 1 Aanvang en opbrengsten Wijkaanpak

1.1 Aanvang Wijkaanpak

In 2008 is de Wijkaanpak van start gegaan. Rijk en steden spraken af in een aantal geselecteerde wijken tien jaar lang gestapelde problemen in deze wijken geïntensiveerd en gericht aan te pakken. In Amsterdam is de wijkaanpak 'vertaald' als 'de kop' bovenop de al lopende inspanningen die corporaties, stadsdelen en andere professionele belanghebbenden al jaren leveren in de achterstandswijken van Amsterdam. Daarnaast werd een groot bedrag (4,5 miljoen) 'vrij' besteedbaar geld beschikbaar gesteld wat zo 'regelvrij' mogelijk naar de bewoners van de wijken toe geleid moest worden.

De essentiële kenmerken van de aanpak van de Wijkaanpak zijn geframed in de 'methode wijkaanpak'; **altijd** met bewoners samen, **altijd** in coalities, je kunt het als overheid niet alleen, geen generiek beleid, maar specifiek gebiedsgerichte, geprioriteerde inzet en vanuit de menselijke maat van de leefwereld van buurt en bewoner.

1.2 Opbrengsten vier jaar Wijkaanpak

In vier jaar tijd is er veel bereikt. De twee belangrijkste resultaten zijn:

1. Het versterken van de sociale cohesie en leefbaarheid heeft er toe geleid dat er zichtbare verbeteringen in de buurten van de aandachtswijken zijn bewerkstelligd. Dit blijkt uit het oordeel dat bewoners zelf geven over de leefbaarheid in de aandachtswijken. Het buurtwaarderingcijfer van bewoners in die wijken is de afgelopen jaren substantieel gestegen in weerwil van de economische crisis:

'Alle 14 buurtcombinaties met een onvoldoende waardering in 2001 zijn in de periode 2001-2011 sterker in waardering gestegen dan het Amsterdams gemiddelde: De gebieden waar stedelijke vernieuwing en wijkaanpak wordt uitgevoerd stijgen duidelijk in hun buurtwaardering. Het oordeel over de buurt (rapportcijfer) is in de periode 2001-2009 gestegen van 6,9 naar 7,3 en stabiliseerde in 2011'.¹

2. Er zijn diverse nieuwe werkwijzen ontwikkeld, waaronder:

- I. De gebiedsgerichte arrangementen; deze arrangementen bestaan uit een samenhangend pakket aan sociale en fysieke maatregelen/interventies die in samenwerking met de centrale stad bovenop de inspanningen van de stadsdelen en haar lokale partners gericht in de wijk worden ingezet.
- II. Bewonersparticipatie/-initiatieven: met het stimuleren van bewoners om zelf meer initiatief te (kunnen) nemen voor de verbetering van de leefbaarheid en sociale cohesie in de buurt is er een andere verhouding ontstaan tussen overheid en burgers: er is een nieuwe groep mensen actief geworden in de buurt, er zijn nieuwe netwerken ontstaan en de bewoners bepalen mede de buurtagenda.

1.3 Lessen uit de Wijkaanpak

Bewonersparticipatie werkt! Bewoners werken zelf aan hun eigen oplossingen van de door hen ervaren problemen. Cruciaal punt van de Wijkaanpak is dat juist deze participatie - het geven en voelen van eigenaarschap – werkt. Door bewoners die dat willen en kunnen meer uit te rusten met mogelijkheden (eigenaarschap, fysieke of regelvrije ruimte of beslissingsbevoegdheid) om de leefbaarheid van hun buurt zelf te verbeteren, voelen bewoners zich meer betrokken en waardevol. Met de doorontwikkeling van de Wijkaanpak willen we onderzoeken hoe we de transparantie binnen de processen van verantwoording beter vorm kunnen geven.

1.4 Bouwstenen om op door te innoveren

Natuurlijk beginnen we niet vanaf het nulpunt. In de afgelopen jaren zijn er door de samenwerking met diverse partners en bewoners succesvolle projecten vanuit de Wijkaanpak doorontwikkeld. Projecten

---

¹ Bron: WIA, Leefbaarheid, 2011

waarbij zelfbeheer, eigenaarschap, co-creatie, ondernemerschap en waardecreatie reeds vorm hebben gekregen. Op deze 'bouwstenen' bouwen we voort. Voorbeelden van enkele bouwstenen zijn:

Buurtcentrum de Meevaart

Bewoners uit de Indische buurt zijn gestart met het beheren en programmeren van het buurtcentrum. Het centrum is in handen van de bewoners, draait economisch rendabel. Bewoners organiseren hun eigen welzijns- en activiteitsaanbod en willen meer doen voor bewoners en buurt.

Geef om Jan Eef

Winkelstraatvereniging Jan Eef wil zich ontwikkelen tot een vastgoedeigenaar, waarbij bewoners uit de buurt zelf kunnen bepalen welke ondernemingen in de winkelstraat komen om zo een divers winkelaanbod te creëren die aansluit op de wensen uit de buurt.

Buurtbeheerbedrijven Ymere

Beheerdiensten (groenvoorziening, klussendienst) worden in de buurt met lokale werknemers aanbesteed en uitgevoerd.

Garage Notweg

Werk en een actieve participatie in de maatschappij vergroten het toekomstperspectief van burgers en zijn bovendien een opstap naar maatschappelijke en economische groei en ontwikkeling. Garage Notweg speelt hier op in en is een vliegwiel voor werkgelegenheid. Garage Notweg groeit uit tot een verzamelplaats voor ondernemende lokale bedrijven met een groter verdien capaciteit voor buurt en wijk.

Tolhuistuin

De Tolhuistuin wil zich ontwikkelen tot een culturele vrijplaats voor alle vormen van kunst, geworteld in de gemeenschappen van Noord en open voor heel Amsterdam, gastvrij en kosmopolitisch. Voor en van de buurt, maar met de blik ver over de grenzen. Waar mogelijk worden buurtbewoners ingezet voor werkgelegenheid, activiteiten en wordt actief de relatie met buurt en voorziening gezocht.

Broedplaats De Vlucht

Een verzamelgebouw voor een pluriforme groep creatieve ondernemers die actief de verbindingen met de buurt en daarin diensten, activiteiten etc. organiseert.

Tugela85

Tugela85 ontwikkelt kunstzinnige activiteiten vanuit de overtuiging dat kunst als doel en middel effectief kan worden ingezet als bindende factor tussen verschillende bevolkingsgroepen. Zij willen zich ontwikkelen tot een trust die op eigen kracht initiatieven ontwikkelt en (ook voor andere partijen) uitvoert in de Transvaalbuurt.

Noorderparkkamer

De Noorderparkkamer is de culturele huiskamer van het Noorderpark in Amsterdam Noord, die met culturele activiteiten de sociale cohesie van de omliggende buurten versterkt. Op dit moment is de Noorderparkkamer bezig te onderzoeken hoe zij hun activiteiten kunnen verduurzamen en meer in een trust vorm kunnen ontwikkelen.

The Bookstore

The Bookstore is een project van de 'New Collagist' en Stadgenoot in de Kolenkitbuurt waar kunstenaars een goedkope huurwoning aangeboden krijgen in ruil voor een bijdrage aan de ontwikkeling van de bewoners van de Kolenkitbuurt. De atelierruimtes moeten mede van de buurt worden.

Heesterveld, Zuidoost

Heesterveld, een oud deel van de Bijlmer, dat is omgetoverd tot een culturele hotspot waar creatieve ondernemers en ondernemende creatieven wonen en werken om hun talenten, ondernemerschap en kunsten te ontwikkelen, te etaleren en in de markt te zetten om zo ook maatschappelijke winst voor de bewoners in de Bijlmer te genereren.

Hoofdstuk 2: Hoe gaan we verder?

2.1 Huidige opgave

De stedelijke vernieuwing en wijkaanpak in Amsterdam innoveert. Met de middelen die beschikbaar zijn, leveren de overheid (stad en stadsdelen), corporaties en maatschappelijke instellingen maatwerk in de buurt. Dit wordt aangevuld met de inzet en betrokkenheid van derden (bedrijfsleven) en het mede-eigenaarschap van bewoners. Om de mede-eigenaarschap en de participatie van bewoners verder vorm te geven heeft de gemeente samen met het rijk een proeftuin ingericht. Deze proeftuin is vastgelegd in de actualisatie van het Charter Wijkaanpak met het rijk in 2011.

De eerste werkwijze uit deze proeftuin is de 'bewonersgestuurde wijkontwikkeling'. Met deze werkwijze wordt samen met de stadsdelen geïnvesteerd in competentieontwikkeling van bewoners en een aanzet gegeven om te komen tot wijkcoöperaties. Deze hebben tot doel om een buurt sociaal en economisch te ontwikkelen. Hierbij worden overheidsdiensten en voorzieningen door bewoners overgenomen of kunnen zij aan bewoners worden aanbesteed.

De tweede werkwijze is de wijkondernemingen. Deze werkwijze richt zich op de reeds actieve bewoners, *communities* en (sociale) ondernemers die gezamenlijk een wijkonderneming willen starten. Deze wijkondernemingen hebben naast een economische meerwaarde voor de wijk, ook een eigen verdienmodel voor de ondernemers. In het Verenigd Koninkrijk worden deze wijkondernemingen 'Trusts' genoemd, referent naar het Engelse woord voor 'vertrouwen'.

2.2. Naar Engels voorbeeld

Ook andere Europese steden (Londen, Berlijn) borduren in hun stedelijke ontwikkeling door op meer participatieve rollen van bewoners in wijkondernemingen en coöperaties. In februari is een delegatie van publieke en private sleutelfiguren naar Londen geweest om te kijken naar en te leren van *trusts*. De *trusts* in het Verenigd Koninkrijk zijn voortgekomen uit de Engelse variant van de Wijkaanpak die in Engeland al enkele jaren geleden is beëindigd. Vanuit dit perspectief is Londen voor Amsterdam dan ook een bron vol ervaringen, kennis en inspiratie. Aan de andere kant heeft Engeland een andere cultuur en geschiedenis. De overheid heeft van oudsher al een bescheidenere rol en er wordt traditioneel veel meer aan liefdadigheid gedaan. Bij het vertalen naar de Amsterdamse praktijk moeten we ons hier bewust van zijn. Het Engelse succes is niet zomaar in Amsterdam uit te rollen. Het College wil daarom in een proeftuin op een onderzoekende manier kijken naar de mogelijkheden van wijkondernemingen en hervormingen in Londen.

De belangrijkste noties die de Amsterdamse partijen uit de Londense praktijk hebben meegenomen zijn:

- Oprichters van de trusts zijn vaak creatieve, ondernemende pioniers;
- Trusts hebben de beschikking over of toegang tot concreet bezit (een pand, grond; al dan niet in bruikleen). Met dit bezit kunnen zij hogere eigen inkomsten genereren;
- In het bestuur van een trust zit een meerderheid van bewoners;
- Trust hebben doorgaans uitvoerende professionals in dienst;
- Hoewel trusts zelf eigen inkomsten genereren hebben ze bijna altijd nog 'extra' geld nodig van fondsen, Europa of de lokale overheid.

De Londense overheid wil op basis van de ervaringen van de afgelopen jaren met een viertal voorgestelde principiële hervormingen bewoners meer macht en verantwoordelijkheid geven om hun eigen ambities in de buurten te verwezenlijken. De volgende vier conceptwetten zijn hieruit voortgekomen:

1. *Right to challenge*: Actieve bewoners, *communities* of sociale ondernemers krijgen de mogelijkheid mee te dingen aan opdrachten voor bestaande lokale publieke diensten. De lokale binding is daarbij een criterium in de opdrachtverlening.
2. *Right to buy*: Actieve bewoners, *communities* of sociale ondernemers krijgen de mogelijkheid publieke gebouwen of terreinen die een meerwaarde vormen voor de buurt te kopen.

3. *Right to bid*: Actieve bewoners, *communities* of sociale ondernemers krijgen extra tijd om een business plan op te stellen om een bod uit te kunnen brengen op publieke gebouwen of terreinen die vrijkomen.
4. *Right to build*: lokale *communities* krijgen de mogelijkheid meer invloed uit te oefenen op de ruimtelijke ordening in hun buurt. Inwoners, werknemers en bedrijven mogen samen aangeven waar zij vinden dat huizen, bedrijven en winkels moeten komen en hoe ze er uit moeten zien.²

---

² Bron: <http://www.communities.gov.uk/localgovernment/decentralisation/localismbill/communityrights/>

Hoofdstuk 3 Wat willen we bereiken?

3.1 Doelen

De huidige maatschappelijke beweging van initiatief nemen en eigenaarschap wordt door bewoners, (sociale) ondernemers, de overheid (rijk, centrale stad en stadsdelen), corporaties, de Huurdersvereniging Amsterdam, en andere partners op zorg en welzijnsterrein samen vorm gegeven in de bewonersgestuurde wijkontwikkeling en de wijkondernemingen. De doelen waarop wij ons tot 2014 gaan richten zijn:

1. Bevorderen van het ondernemend gedrag van bewoners door letterlijk en figuurlijk ruimte te creëren (panden/regelvrije ruimte creëren).
2. Het verbeteren van de juridische en publieke toegang tot kapitaal voor maatschappelijke- en bewonersinitiatieven; zelfbeheer en eigenaarschap over publieke voorzieningen.
3. Identificeren en agenderen van institutionele belemmeringen en kansen; wet en regelgeving, Europese fondsen.
4. Kennisontwikkeling en verspreiding; netwerkbijeenkomsten.

We werken als overheid niet alleen aan deze doelen. Het is een 'gezamenlijk leren' met partijen zoals het rijk, stadsdelen, corporaties, bedrijven, investeerders, fondsen en onderzoekers. Vragen die bij deze samenwerking centraal staan zijn:

- Waar moeten rijk, gemeente en corporaties gezamenlijk optreden? Bijvoorbeeld met betrekking tot wet- en regelgeving.
- Waar kunnen rijk, gemeente en andere instanties komen tot meer institutionele hervormingen, zoals *right to bid*, *right to challenge* en *right to buy*, zonder te kort te doen aan hun zorgtaak als overheid (veiligheid/transparantie van publieke middelen/politieke verantwoording)?

3.2 Werkwijzen

Om de bovenstaande doelen gezamenlijk te verwezenlijken, start de gemeente, zoals hierboven al kort is aangegeven, met twee werkwijzen. Deze zijn er op gericht om ruimte te bieden voor en het ontlocken van private initiatieven van (sociale) ondernemers en bewoners. Bovendien dienen ze er voor om meer duidelijkheid te krijgen over wat de rol van de overheid hierin is.

Werkwijze 1: Bewonersgestuurde wijkontwikkeling

In verschillende stadsdelen (Noord, West, Nieuw-West) is belangstelling om in 2012 van start te gaan met bewonersgestuurde wijkontwikkeling. Daarbij wordt door een brede groep bewoners gewerkt aan het bepalen van voorzieningen en ondernemingen voor de buurt. Hierbij zijn nog actieve initiatiefnemers uit de afgelopen jaren betrokken, nieuwe actieve burgers met tijd en ideeën, werklozen, GGZ-cliënten en kleine ondernemers. Centraal staan talentontwikkeling en organisatiekracht door het uitwerken van 'ondernemingsplannen' voor bedrijfjes en vrijwilligersnetwerken door en voor bewoners, die een aanzet kunnen zijn tot wijkcoöperaties.

De werkwijze die wordt gevolgd is het aanbieden van een intensief leertraject waarbij een grote groep bewoners zelf aan de slag gaat met projecten en al doende leert om eigen plannen uit te voeren. Ze gaan eigen projecten en ondernemingen opzetten en deze verder tot ontwikkeling brengen. In een relatief korte tijd wordt het zelforganiserende en zelfzorgend vermogen van de buurt zodanig vergroot dat de buurt daarna met een bescheiden inzet van reguliere ondersteuning zelf verder kan.

Werkwijze 2: Wijkondernemingen

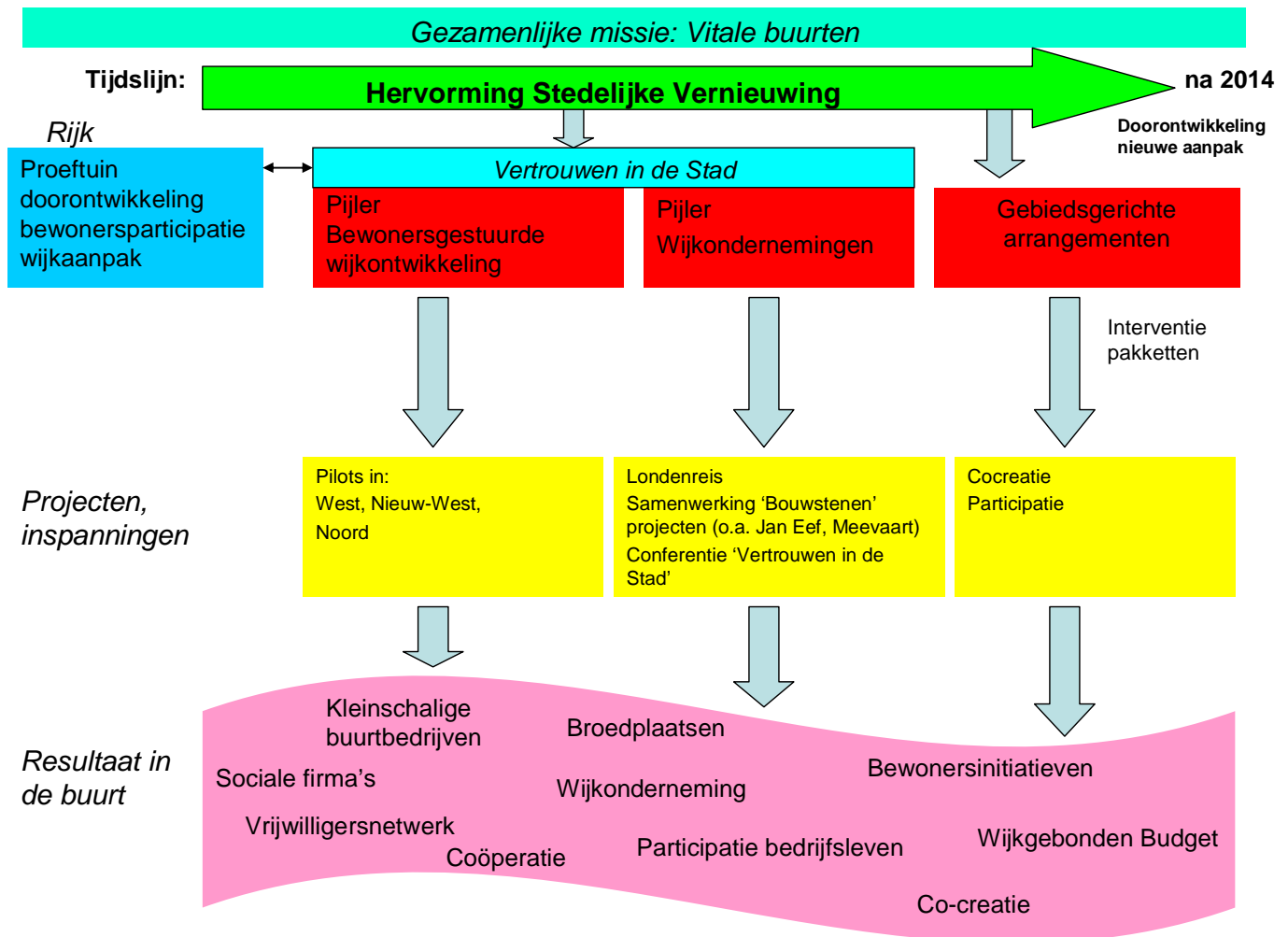
Deze werkwijze richt zich op de reeds actieve bewoners, *communities* of (sociale) ondernemers die een wijkonderneming willen starten. Een wijkonderneming bevat in ieder geval de volgende drie kenmerken:

1. Een economisch verdienmodel: de inkomsten en maatschappelijke winsten die met de wijkonderneming worden gegenereerd vloeien terug naar de wijk,
2. Toegankelijkheid: een plek waar iedereen welkom is en blijft. Het wordt niet door één groep geclaimd.

- Eigenaarschap: bewoners zijn 'mentaal' eigenaar van de wijkonderneming. Zij worden uitgenodigd tot investeringen (tijd, energie, middelen) en hun inzet wordt zakelijk en juridisch goed afgedekt.

Deze drie kenmerken zijn cruciaal om enerzijds publieke middelen verantwoord in te zetten in meer private ondernemingen en anderzijds om particulieren uit te nodigen tot investeringen en te waarborgen dat hun inzet beklijft in de wijk en rendabel is voor henzelf.

De twee werkwijzen vallen onder de hervorming stedelijke vernieuwing en zijn onderdeel van het programmabureau van de Wijkaanpak (zie onderstaand schema):

Schema: hervorming stedelijke vernieuwing met daarin de twee werkwijzen van 'Vertrouwen in de Stad'

3.4 Gezamenlijke leeromgeving: de smart phone Vertrouwen in de stad

Om innovatie mogelijk te maken en te zorgen dat er een klimaat ontstaat waarin de bouwstenen zich kunnen ontwikkelen tot wijkondernemingen of wijkcoöperaties is er een ander soort - meer horizontaal platform – nodig. Een platform waarin kennis delen en ruimte geven aan *colour locale* mogelijk is. Dit platform of deze leeromgeving kan gezien worden als een *smart phone*. De *smart phone* bevat meerdere applicaties (*apps*). Deze *apps* zijn de wijkondernemingen, acties die voort komen uit de bewonersgestuurde wijkontwikkeling, de buurtbeheerbedrijven, de sociale firma's, de wijkcoöperaties, etc.

Elke *app* functioneert zelfstandig (met haar eigen bewoners, ondernemers, en stadsdeel met haar eigen verantwoordelijkheden), maar vormt wel een onderdeel van de gezamenlijke leeromgeving, de *smart phone* 'vertrouwen in de stad'. De *apps* kunnen de *smart phone* gebruiken om kennis op te doen, ervaringen uit te wisselen, onderwerpen onder de aandacht te brengen en te verbinden.

Deze *smart phone* biedt bestuurders, uitvoerders van overheid (rijk/stad/stadsdelen), corporaties, zorg/welzijn, mogelijk het bedrijfsleven en andere belanghebbenden, een kennisomgeving om inzicht te krijgen in mogelijke onnodige institutionele belemmeringen (bureaucratie, wet- en regelgeving, etc.) Daarmee staat de leeromgeving niet op zichzelf. Uiteindelijk zal de ingerichte proeftuin namelijk aan deze betrokken (institutionele) partijen antwoorden moeten gaan geven op de vraag: welke mogelijke structurele hervormingen zijn er nodig om deze vorm van participatieve wijkvernieuwing mogelijk te maken?

Afbeelding: smart Phone met *apps* als gezamenlijke leeromgeving

Hoofdstuk 4. Waar gaan we morgen mee beginnen?

4.1 Inspanningen

Samen met diverse partijen (stadsdelen, rijk, corporaties, (sociale) ondernemers, bewoners, etc.) gaat het programmabureau Wijkaanpak de volgende acties ondernemen:

- De inrichting van de *smart phone*, de gezamenlijke leeromgeving met bestuurlijke en ambtelijke aandeelhouders voor Amsterdam (overheid, corporaties, zorg, onderwijs), maar ook voor de ondernemers/wijkondernemingen om business modellen te delen, economische verdienmodellen aan elkaar te toetsen.
- Het inventariseren van belangrijkste belemmeringen voor het wel/niet kunnen opstarten van een wijkonderneming. De aankomende periode wordt ingezet op het omvormen, inzetten, toepassen van deze regels om de start van wijkondernemingen en de bewonersgestuurde wijkontwikkeling te versoepelen (scouten, verbinden en aanjagen van nieuwe wijkondernemingen, natuurlijk allen gebaseerd op initiatieven van onderop).
- Samen met de stadsdelen, OGA en Bureau Broedplaatsen enkele leegstaande panden of terreinen beschikbaar stellen voor wijkondernemingen.

In de aankomende twee jaar gaat het programmabureau Wijkaanpak samen met de stadsdelen proefdraaien om enkele diensten als pilot uit te besteden. De kennis en ervaring die hiermee wordt opgedaan door een stadsdeel willen wij over alle stadsdelen en diensten verspreiden. Acties die wij hierbij oppakken zijn:

- Kennis, die wordt opgedaan uit de maatschappelijke kosten-/batenanalyses van de bewonersgestuurde wijkontwikkeling en wijkondernemingen, delen. En deze kennis inbrengen in de gezamenlijke leeromgeving/*smart phone*.
- Netwerk opbouwen met commerciële bedrijven en fondsen om te kijken naar alternatieve financieringsmogelijkheden, zoals *crowd funding* en adoptieprojecten rondom wijkondernemingen.
- In kaart brengen van de subsidieregelingen of andere financieringsmogelijkheden vanuit de Europese Unie voor de wijkonderneming/coöperatiegedachte en daar waar nodig de initiatiefnemers wijzen op mogelijkheden en waar nodig faciliteren bij de aanvragen.
- Op juridisch en bestuurlijk vlak in kaart brengen welke 4 'wetten' (*right to buy, right to bid, right to challenge en right to build*) in Amsterdam mogelijk toegepast en uitgevoerd kunnen worden, als mogelijke opmaat voor meer institutionele hervormingen.

Vanuit de centrale stad zal het programmabureau Wijkaanpak hierin private en publieke partijen en initiatieven verbinden, kennisbijeenkomsten mede organiseren, de leeromgeving van de *smart phone* mede vorm geven, de generieke ontwikkelingen monitoren en de het overkoepeld contacten voor de proeftuin met het rijk vormen.